МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет української філології та літературної творчості
імені Андрія Малишка
Громадська організація «Національна академія наук вищої освіти України»
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Сумський державний університет

До 190-річчя УДУ імені Михайла Драгоманова

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Динаміка української літератури і фольклористики та їх викладання у вищій школі», присвяченої 70-річчю від дня народження доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Володимира Погребенника



Київ
21 березня 2024 року

УДК 821.161.2.09+398(=161.2)]:378.016

Схвалено рішенням Вченої ради факультету української філології
та літературної творчості імені Андрія Малишка
УДУ мені Михайла Драгоманова
(протокол № 7 від 3 квітня 2024 р.)

Редакційна колегія:

А. Висоцький доктор філологічних наук, професор;

І. Галак кандидат філологічних наук, доцент;

Л. Йолкіна кандидат філологічних наук, доцент;

І. Ліпницька кандидат філологічних наук, професор;

Динаміка української літератури і фольклористики та їх викладання у вищій школі : Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю від дня народження доктора філологічних наук, професора кафедри української літератури Володимира Погребенника (Київ, 21 березня 2024 року), Київ : вид. УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 128 с.

УДК 821.161.2.09+398(=161.2)]:378.016

© Автори тез, 2024

© Редакційна колегія, 2024

Погребенника уперше в науці довела, що провідні ознаки жанру можуть стати ефективною основою і для аналізу художнього тексту, і для власної творчості студентів, а трансформація жанрових форм допоможе усвідомити постать автора та розвиток красного письменства в цілому.

Отже, за консультування професора Володимира Погребенника написані і захищені докторські дисертації з методики навчання української літератури, автори яких Юрій Бондаренко і Наталя Романишина гідно репрезентують науковий пошук, спрямований на розвиток національної літературної освіти за найвищими філологічними та педагогічними стандартами.

Література:

1. Бондаренко Ю.І. Теорія і практика навчання української літератури на філософсько-історичних засадах у старших класах загальноосвітньої школи. Ніжин : Вид-во НДУ ім.Гоголя, 2009. 351 с.
2. Романишина Н. В. Українська художня мала проза: теоретико-методичні аспекти вивчення. Рівне : ТзОВ «Принт Хауз, 2013. 576 с.

УДК 821.161.2:355.01(470+571:477)«2022»

Урись Т.Ю.,
кандидат філологічних наук, доцент,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, м. Київ

«ВІЙНА МАЛЮЄ КРОВ'Ю АКВАРЕЛІ»: ЛІНА КОСТЕНКО ПРО СУЧАСНУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКУ ВІЙНУ В АНТОЛОГІЇ «ВІЙНА 2022»

Окремим явищем в літературі є вихід антологій, особливість яких у тому, що вони об'єднують у собі твори різних авторів, тобто роблять акцент не на популяризації автора, а на фіксації самої події, навколо якої об'єднані. «Антології війни – своєрідний мистецький зріз, відтворення різнорідного приватного досвіду зі спільним знаменником цінностей» [5, с. 256].

В антології «Війна 2022» зібрано фрагменти щоденників, есеї та вірші сучасних українських письменників, написані за рік війни. Як зазначив один з ініціаторів її створення Євген Клімакін, «через декілька місяців після початку великої війни стало зрозумілим, що треба зафіксувати цей момент історії,

емоції і переживання українців, переосмислити те, що відбувається. Оскільки найкраще це можуть зробити письменники, було вирішено створити велику антологію з творами українських поетів та письменників про останні 10 місяців агресивної війни росії проти України» [4].

Упорядником збірки став український письменник, прозаїк і поет Володимир Рафєєнко, який відзначив, що тексти цієї книги – «це втілення в слові шоку від початку повномасштабної війни, пронизливого болю за свою країну й своїх людей, щирої віри в Перемогу і світла непереможної людської Душі. Цінність цієї книжки в її ненавмисності. Ці слова неможливо було втримати, вони з'являлися тому, що не могли не з'явитися. Це антологія війни, антологія спротиву, антологія Перемоги» [1].

Як зазначає Н. Ткачик, «цінність цієї книжки, зокрема, у висловленні емоцій, вражень, переживань, що з кожною миттю, з кожною новиною змінюються, які ще неможливо проаналізувати з відстані часу. Усе – тут і тепер: смерті й любов, крайня ненависть і крайня добродушність, переоцінка всіх цінностей та переродження – кожного зокрема та народу загалом» [3].

Третя частина цієї антології «Тут нема більше часу» вміщує поезії вісімнадцяти письменників – Ліни Костенко, Катерини Калитко, Галини Крук, Павла Коробчука, Мар'яни Савки, Ірини Шувалової, Василя Махна, Олександра Ірванця та ін., які фіксуючи емоції від подій, закарбовують їх не лише в пам'яті, але й в історії на століття для майбутніх поколінь, в історичній пам'яті емоцій та вражень про кожен вчинений росіянами злочин, про кожну втрату українців.

Відкриває розділ поезія відомої письменниці-шістдесятниці Ліни Костенко «Війна малює кров'ю акварелі». Вона ємко у двох чотиривіршах поезії «І жах, і кров, і смерть, і відчай…» описала початок російсько-української війни-«чорної біди», яку приніс 2014 року на нашу землю «маленький сірий чоловічок»-«звір огидної породи»-«Лох-Несс холодної Неви» разом зі своєю «хижою ордою» [2, с. 307]. Та останні рядки цього твору виявляють найбільшу проблему цивілізаційного світу, в якому в центрі Європи

одна країна напала на іншу, окупувала частину її території, вбиває населення, а світ лиш глибоко стурбований, тож цілком очевидне питання й попередження зауважує лірична героїня: «Куди ж ви дивитесь, народи?! / Сьогодні ми, а завтра ви» [2, с. 308].

Далі йдуть вірші, написані після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року. Перша поезія «Підкрадається нечутними кроками…» датована 27 лютого 2022 року. Тут контраст кольорів увиразнює й конкретизує образність, підсилює звучання авторської ідеї війни, що знищує і приносить смерть у мирний світ. Кольоратив чорний – символ горя, смерті – «почорніє село обгорілими кроквами», на противагу йому білий набуває позитивної ознаки та є водночас частиною фразеологізму «білий світ» і позначає саме життя, на якому знову ж таки контраст – «війна загримить». Бачимо й реінкарнацію «свастики», що асоціюється з символами зла, расизму й тиранії, як символу відродження нацизму, у літері «Zet», якою була позначена вся техніка окупантів – ті «розчепірені танки», що «по дорогах повзуть». І там, де «захлинаються кров'ю і димом світанки» «ще світяться хатки в зимовій завії» і «ще не знає ніхто, що йому на роду» [2, с. 308], чи виживе у цій війні, чи має загинути.

Наступна поезія Ліни Василівни «Ця ніч була загрозлива і темна», датована 17 березня 2022 року, відкриває світові емоції й відчуття від пережитої ночі, яку розривало вибухами, від яких «Струснуло стіни і двигтіло довго ще/ Сирени вили, блискало на склі». Та творче мислення авторки відтворює вибух у поетичному образі жовтої хризантеми, «що на пів неба розцвіла». Лірична героїня є абсолютним alter ego Ліни Костенко, сповнена її сили волі, притлумлення страху та протистояння будь-яким виявам тоталітаризму, тож реакція закономірна: «То що – тікати? Бігти в бомбосховище?/ А не діждав би фюрер у кремлі! // Хай сам боїться – він уже вчорашній»; «Сирени виють. А мені не страшно./ Хто не тікав, того не доженуть». І ніби підсумовуючи, нагадує росіянам давню приказку (дещо перефразовуючи її): «Посіють бомби – ненависть пожнуть» [2, с. 309].

За кілька днів, 20 березня 2022 року, поетеса пише ще один твір. В якому звучить заклик: «Зміряйте росії температуру», «поставте діагноз», бо в неї, очевидно, «біла гарячка» та «параноя»:

Вона хреститься на ікони,
А бомбить церкви й кладовища.
Її священники благословляють убивць [2, с. 309].

Тут авторка вдається до синекдохи, аби показати, що винен у злочинах не лише кремль, але й усі росіяни, які не протистоять своїй злочинній владі, які підтримують геноцид українців, які беруть активну участь у щоденному терорі українського народу, міст, сіл...

У квітні у Ліни Костенко з'явилася поезія з сюрреалістичною картиною «пейзажу» війни, яка

…малює кров'ю акварелі.
Її палітри – попіл пожарищ.

Її пейзаж – руйновище кварталів.
Порожніх вулиць вицвіла пастель.
Хіба що десь крізь стогін з-під завалів
Якийсь тюльпанчик раптом проросте [2, с. 309].

Про те, як «постає з населення народ» та «виникає нація героїв» дізнаємося з поезії «У нас вже підриваються на мінах» (написана 15.05.2022 р.). В ній лірична героїня розповідає про життєві реалії України у війні: «в полях по обрій брухту і броні», «чиїсь кохані і чиїсь сини» за Україну, аби вона «не була розп'ята», пішли боротись, а «люди на колінах» зустрічають «своїх убитих хлопців на війні» [2, с. 310].

Інші жахливі реалії українського життя знаходимо ще в одній поезії (написана 21.05.2022 р.): «Вернулись люди – а немає стін. / Пройшла орда, жорстока і запекла» [2, с. 310]. Йдеться про російську орду, окупантів, що, ступивши на українську землю, знищують все: людей, тварин, будинки, інфраструктуру…

Безкомпромісна Ліна Костенко з тонким ліричним чуттям та багатим життєвим досвідом відтворила власні враження перших днів після

повномасштабного вторгнення у кількох поезіях, з яких зримі картини постають в уяві, сповнені надзвичайно потужної сили емоційного впливу.

Література:

1. Антологія «Війна 2022»: світ побачать твори українських авторів, написані після 24 лютого. Збруч. URL: https://zbruc.eu/node/113530
2. Війна 2022: щоденники, есеї, поезія / уклад. В. Рафеєнко. Львів: Видавництво Старого Лева, 2022. 440 с.
3. Ткачик Н. «Війна 2022». Антологія болю й любові. Нова Польща. URL: https://novapolshcha.pl/article/viina-2022-antologiya-bolyu-i-lyubovi/
4. У Варшаві презентували антологію «Війна 2022: щоденники, есеї, поезія» українських авторів. Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3636661-u-varsavi-prezentuvali-antologiu-vijna-2022-sodenniki-esei-poezia-ukrainskih-avtoriv.html
5. Урись Т. Дискурс війни у сучасній українській поезії. Вісник освіти і науки. 2023. № 5 (11). С. 246 – 259. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-5(11)-246-259

УДК 012:001

Фіклістова О. О.
молодший науковий співробітник ВНБ,
Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського

НАУКОВА СПАДЩИНА ФЕДОРА ПОГРЕБЕННИКА В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

Федір Погребенник (23.06.1929–10.01.2001) – український літературознавець, доктор філологічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат премії братів Лепких та Державної премії України імені Т. Г. Шевченка, член Національної спілки письменників України, член Гуцульського дослідного інституту в США, головний бібліограф Національної парламентської бібліотеки (нині Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого).

Ф. Погребенник пройшов творчий шлях від відповідального секретарем університетської багатотиражної газети в Чернівцях до завідувача відділу української літературної енциклопедії Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України.

Працюючи у згаданій академічній установі, Ф. Погребенник досліджував насамперед творчість забутих письменників Буковини, звідки сам родом.